

Tanker og traditioner til Pesach

Festens navne

Der er fire navne for denne fest:

1. Forårsfesten; chag haaviv
2. Frihedsfesten; chag hacherut
3. Matzahfesten; chag hamatzot
4. Pesachfesten: chag hapesach

Forårsfesten fordi den falder om foråret, hvor naturen sætter nye skud og blomstrer op. I Israel modnes på denne årstid markens første afgrøder. På templets tid høstedes efter den første af festdagene, så man kunne bringe et omermål til templet.

Frihedsfesten fordi vore forfædre på denne fest blev udfriet fra slaveriet i Egypten.

Matzahfesten fordi det syrede er forbudt i denne uge, og fordi vi er forpligtede til at spise matzah.

Pesachfesten fordi Pesach er navnet på det specielle offer, som alle de israelitiske familier ofrede den 14. nisan.

Sederaften

Efter aftengudstjenesten til de tre valfartsfester kommer vi til pesachfestens dominerende begivenhed, sederaften, som fra de tidligste tider har været den centrale religiøse og nationale oplevelse i det jødiske hjem. Rig på traditioner og symboler fra fortid og nutid rækkende ind i fremtiden samles denne aften hele Israels spredte folk, verden over, i et stort fællesskab omkring sederbordet for at holde festen efter forskrifterne.

Sederaften er sammensat af mitzvot fra Torah og mitzvot, der senere er blevet indstiftet af vore rabbinere, samt mange skikke, der skal minde om tidligere tiders hændelser.

Når vi kommer hjem fra synagogen, finder vi bordet dækket flot og med et vinglas til hver af de tilstedeværende, samt et særligt bæger til profeten Elias. Det usyrede brød er tildækket, og stolen, hvor den, der skal lede sederen sidder, er polstret med puder. Centralt placeret er det store sederfad. På det står alle de ting, som vi skal bruge til aftenens seder. Ved siden af det store fad står en lille skål med saltvand til at dyppe i, og mange gange findes også en lille serviet til at gemme afrikoman i senere på aftenen. Afikoman er en del af det midterste stykke matza, der bliver gemt af børnene i løbet af aftenen, og skal derefter genfindes af den der leder sederen, før bordbønnen kan påbegyndes.

Husmoderen tænder festlysene og siger inden tændingen Lovsigelsen: **BARUCH ATAH ADONAI ELOHEINU MELECH HAOLAM ASHER KIDSHANU BEMITZVOTAV VETZIVANU LEHADLIK NER SHEL JOM TOV.**

Derefter siger hun shehechejanu som Understreger at vi skal takke Gud for at have holdt os i live og har ladet os bestå og nå frem til denne tid." **BARUCH ATAH ADONAI ELOHEINU MELECH HAOLAM SHEHECHEJANU VEKIJEMANU VEHIGIJANU LAZMAN HAZE.**

Inden lystændingen skal man helst have **sederfadet** klart:

Øverst til højre ligger et **stegt kødben, zeroa**, Der symboliserer pesachofret fra templets tid. til venstre for det ligger et **ristet æg, beizah**, der symboliserer festofret også fra temlets tid. på midten af fadet er **maror, de bitre urter**, der symboliserer den bitre tid vi havde i Egypten. Nederst til højre finder vi **charoset, der symboliserer det mørtel man brugte til at bygge med under slaveriet**, og til venstre **urter chazeret, der symboliserer forårets komme, og som man bruger til at spise sammen med matzah.**

Vi skal opfylde to påbud, der står direkte i Torah; disse kaldes for mideorajta. Det ene er spisningen af matzah på den første aften, Det andet påbud er, at vi skal fortælle om udgangen af Ægypten (2MB 13,8): "

De fire bægre.

Foruden budene om at spise matzah og fortælle om udgangen af Ægypten tilføjede vor vise forpligtelsen til at drikke fire glas vin sederaften og til at stille et femte glas frem, der symbolsk helliges profeten Elias. Grunden til denne forpligtelse er ønsket om at give udtryk for de fire forskellige måder Gud lovede at befri Israel på og som står beskrevet i Torah:

- *"og jeg vil føre jer ud fra Ægyptens lidelser"*
- *"og redde jer fra jeres slaveri"*
- *"og befri jer med udstrakt arm og gennem strenge domme."*
- *"Jeg vil tage jer til et folk for mig"*

Hvorfor tilføjer vi nu et glas for profeten Elias? Den almindelige forklaring er, at der egentlig eksisterer et femte løfte om befrielse (2MB 6,8): "Og jeg vil bringe jer til det land, som jeg har svoret at give .. og jeg vil give jer det i arv; jeg er Herren!". Profeten Malachi har fortalt os, at profeten Elias er den, der vil bringe budskabet om befrielsen, og derfor skænker vi det femte bæger, for at understrege vor forventning om den fuldstændige udfrielse. Vi drikker ikke af dette bæger om aftenen, men påpeger, at hvis Elias kommer med det eftertragtede budskab, vil alle fem løfter være opfyldt og så vil vi også drikke det femte bæger.

Nogle bemærkninger om Haggadah.

Dette er elendighedens brød, ha lachma anja (side 5)

Fortællingen om udgangen af Ægypten, begynder med et stykke, der er skrevet på aramæisk, fordi det i mange århundreder var jøders talesprog, og det var vigtigt at begynde med noget, alle kunne forstå. I dag er der mange i Israel, der stiller spørgsmålstegn ved ordene "nu her" og "nu ufrie", og mener, man kunne stryge dem, fordi der i dag er et selvstændigt jødisk folk i en suveræn stat. Men princippet kol jisrael arevin zeh lazeh "jøder er hinandens garanter" dikterer stadig denne formel:

så længe størsteparten af det jødiske folk befinder sig i ikke –jødiske lande, og flere millioner af vore brødre lever i lande, hvorfra de end ikke er frie til at rejse til staten Israel, hvis de har lyst til

det, og de heller ikke kan leve et fuldt jødisk liv, så længe må formlen "nu her nu ufrie" stå ved magt. Når vi siger ha lachma anja, gør vi det for alle dem, der ikke kan sidde omkring sederbordet og sige "til næste år i Israels land til næste år frie mænd". For at identificere os med vore brødre i lande, hvor de er undertrykt, plejer mange også på sederaftenen at lade en stol stå tom ved bordet, og den minder os om, at vore brødre mangler omkring dette bord.

Hvor anderledes, mah nishtanah (side 6)

Med disse ord begynder de fire spørgsmål, som det yngste af børnene plejer at stille om de forskellige mærkværdige skikke, de ser denne aften. De fire spørgsmål hænger sammen med en meget gammel skik, hvor man først spiste måltidet, og dernæst læste haggadah. Barnet så derfor modstridende skikke: det ene øjeblik spiser man matzah, der kaldes elendighedens brød, og det næste øjeblik dypper man ligesom de rige; den ene gang spiser man bitre urter som slaver, den anden gang sidder man tilbagelænet som konger. I en senere tidsalder, da man flyttede læsningen af haggadah hen før måltidet, var det egentligt meningsløst at beholde spørgsmålene i begyndelsen af sederen, for spørgsmålene beskæftiger sig nu med, hvad barnet først vil få at se senere. Alligevel har man bibeholdt spørgsmålene i begyndelsen af haggadah, sådan som det nu engang var skik.

De fire børn, arba'ah banim (side 9)

"Torah taler om fire børn. En er vis, en er ugudelig, en er barnligt from, og en forstår ikke at spørge." De, der har udlagt skriften, siger herom, at de fire børn er "børn af hinanden", d.v.s. de repræsenterer fire generationer, ja, faktisk fem: den første er ikke omtalt i haggadah, det er faderen, der ikke har stillet noget som helst spørgsmål. Alt har været ham klart og tydeligt. Den første søn, den kloge, han undersøger og er nysgerrig: "Hvilke er de vidnesbyrd, de love og de forskrifter, som Herren, vor Gud har befaleet jer", spørger han. Den anden søn, den ugudelige, er allerede fra den generation, der er vokset op og blevet fremmedgjort for traditioner og skikke. Hvad ham angår, er sederen en forældet, meningsløs skik. Helt influeret af en anden kultur spørger han ondsksfuldt, som den, der præcis kender svaret: "Hvad betyder denne tjeneste for jer?" Haggadah siger, at han har sat sig selv uden for fællesskabet og fornægter det vigtigste. Den tredje søn, den barnligt fromme, har aldrig set en sederaften i sit fædrene hjem. Han lever i en verden, der intet har til fælles med jødedom. Måske han i sin barndom har oplevet en seder hjemme hos sin bedstefar, der var den vise. Han ved kun, at han er jøde, og når det bliver sederaften, spørger han naivt: "Hvad er dette?". Den fjerde søn ved ikke engang, hvordan man spørger. Han har hverken set en seder hos sin far eller sin bedstefar, og derfor siger haggadah: "Med ham skal du selv begynde", du skal prøve at nå ind til ham og fortælle ham. Vi kender mange hjem, hvor situationen ligner familien med de fire sønner: faderen har i sit hjemland været en torahkyndig mand; hans søn har kastet alle traditioner fra sig, er gået ind for nye teorier, der forkaster jødedom og religion som anakronistisk og meningsløs, og derfor har han rystet alt, hvad han har set i sit barndomshjem af sig. Hans søn, den barnligt fromme, ved intet som helst, og hans barnebarn som mange andre af dagens unge ved ikke engang, hvad de skal spørge om. Det kan være, at det er om fire generationer i denne betydning, at vore vise brugte udtrykket "torah taler om fire børn" for at forhindre en sådan situation, og for at der ikke skal opstå et samfund, der distancerer sig fra ethvert kendskab til sin fortid, sine værdier og traditioner. Derfor siger vi " du skal fortælle dit barn og sige". Vi skal tale med vores børn og knytte dem til deres folk, deres religion, deres tro og fortid.

Pesach på skolen:

Vi markerer pesach ved at forberede en ”modelseder”, hvor alle elever har en rolle. I ugerne op til læses der og forberedes forskellige indlæg. For eksempel vil en klasse læse egne digte om frihed op, en anden vil lave en quiz om frihed og pesach. Desuden får hver elev en opgave i forhold til Hagadahen.

I år falder modelsederen onsdag d. 21.april.

Kl. 9.30 Går vi alle ud og brænder chametz af
KL.10.00 Modelsederen begynder i hold med to klasser i hver
Kl. 13.00 Eleverne har fri

Eleverne møder til almindelig tid, hvor de har lektioner til 9.30.
SFOén har åbent til 17.00

1. Sederaften er i år fredag d. 22.april kl. 19.00

2. Sederaften er lørdag d. 23.april kl. 21.40

Chag Sameach til alle!

Charlotte